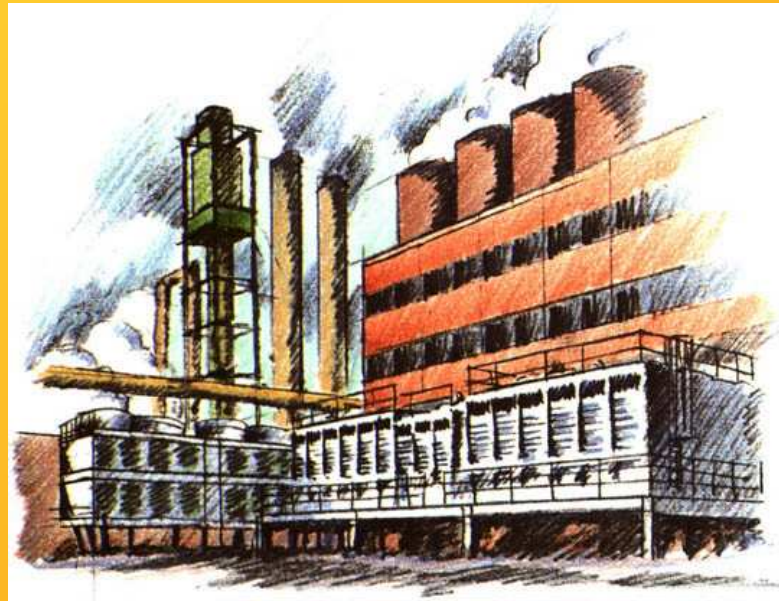

Studijní materiál k předmětu Chemická exkurze C6950

Brno 2011

Moravské železářny a.s.

Vypracovala: Bc. Jana Benešová

Úpravy: Mgr. Zuzana Garguláková, doc. Ing. Vladimír Šindelář, Ph.D.

Obecné informace

Moravské železářny a.s.

- **tradiční česká zápusťková kovárna a slévárna** – výroba fitinků, malých odlitků z tvárné, šedé, temperované a bílé litiny, výroba zápusťkových výkovků
- výrobky určeny především pro **automobilový průmysl**, k výrobě **kompresorů** či **vzduchotechnických zařízení**
- společnost je součástí strojírensko-metalurgického komplexu **UNEX** (spolu s provozy v Uničově, ve Snině (SK) a v Prakovicích (SK))
- **adresa:**
Řepčínská 35/86
779 11 **Olomouc**

fitinky – spojovací prvky potrubí, obvykle se závitem

Historie společnosti

- **1907 – založení podniku** (do r. 1910 v soukromém vlastnictví)
  - počáteční výroba zahrnovala kovárnu na zápustkové a volné výkovky, slévárnu šedé litiny a strojní opravení výkovků a odlitků
  - byly vyráběny **vlastní výrobky**,
současně podnik **zásoboval i jiné strojírenské závody**
  - postupně je výroba rozšířena o odlitky z kujné litiny a z ocelolitiny,
r. 1922 je zahájena **výroba fitinků**
- **1911–1945** – Moravské železářny jsou **akciovou společností** ve vlastnictví Moravské agrární a průmyslové banky
- **1946** – společnost se stává **národním podnikem**,
po 2. sv. válce je závod monopolním výrobcem fitinků v republice
- **60. a 70. léta** – **neustálé rozšiřování a modernizace výroby**
(nová slévárna kujné a tvárné litiny, výroba mnoha detailů a klikových hřídelí)

Historie společnosti

- **1994** – Moravské železářny a.s. se stávají obchodní společností, získán certifikát ISO 9002 pro tvárnou litinu (v r. 1996 i pro fitinky)
- **2002** – rozdělení na několik samostatných podniků
- **2005** – v důsledku finanční krize je závod odprodán novému majiteli (firmě ARCADA Capital a.s.)
- **současnost**
  - obnova strojního parku
  - další modernizace a investice

Produkty

– výrobní závod je tvořen **dvěma slévárnami a jednou zápustkovou kovárnou**

Výrobky sléváren (kapacita cca 16 000 t/rok)

1) Odlitky z tvárné a šedé litiny (od 0,05 kg až po 6,5 kg – slévárna 1)

- **litina** = slitina železa se zvýšeným obsahem uhlíku ($> 2,1$ % grafitu)
  - **tvárná litina** – grafit ve formě kuliček (přídavek 0,03–0,06 % Mg)
  - **šedá litina** – grafit v podobě lamel, kromě C také především Si, Mn, P a S
- výroba v tisícových sériích na automatických formovacích linkách
- výrobky jako spojka, setrvačnick, výfukové koleno, díly ložiskové skříně, ...

2) Odlitky z tvárné a šedé litiny (od 2 kg do 150 kg – slévárna 2)

- výrobky určeny výrobcům hydraulických zařízení, pro kolejová vozidla, automobilový průmysl, zemědělské stroje či do všeobecného strojírenství

3) Fitinky z tvárné litiny

Produkty

Výrobky sléváren

spojka (TL, 1,1 kg)

setrvačnick (TL, 1,7 kg)

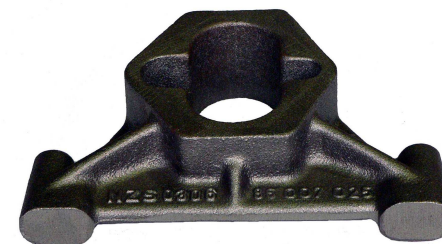
výfukové koleno (ŠL, 2,1 kg)

rychloupínač (TL, 14 kg)

skříň (TL, 35 kg)

těleso čerpadla (ŠL, 2,75 kg)

Produkty

Výrobky kovárny

- výrobní sortiment kovárny: **zápustkové výkovky** o hmotnosti 2–25 kg z uhlíkových, legovaných i konstrukčních ocelí
- výkovky rotační/nerotační ve výrobních dávkách od 100 ks
- mohou být tepelně zpracovány, opracovány nebo natřeny barvou
- výrobky pro **výrobu zemních a zemědělských strojů, kolejových vozidel a nákladních automobilů** (např. tažná oka, klikové hřídele, ...)
- kapacita kovárny:
cca 9 000 t/rok

hlava ojnice (1,35 kg)

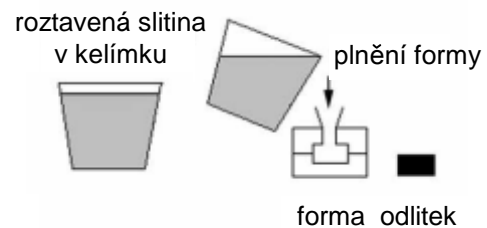

Výroba

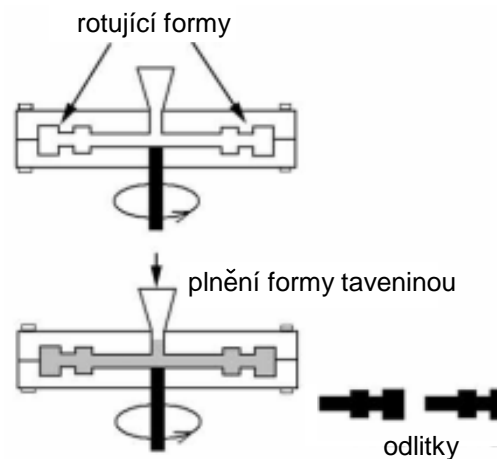
Odlévání

- roztavený materiál se lije do forem, ve kterých tuhne
- pro odlitky složitých tvarů se využívá zvláštních typů lití:
gravitační, kontinuální, odstředivé nebo tlakové

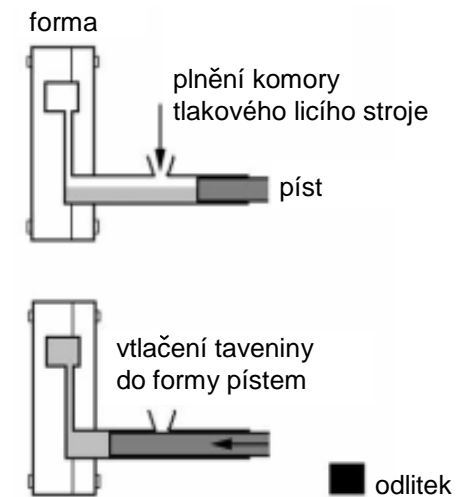
GRAVITAČNÍ LITÍ

ODSTŘEDIVÉ LITÍ

TLAKOVÉ LITÍ

KONTINUÁLNÍ LITÍ

Výroba

Strojní formování – tváření

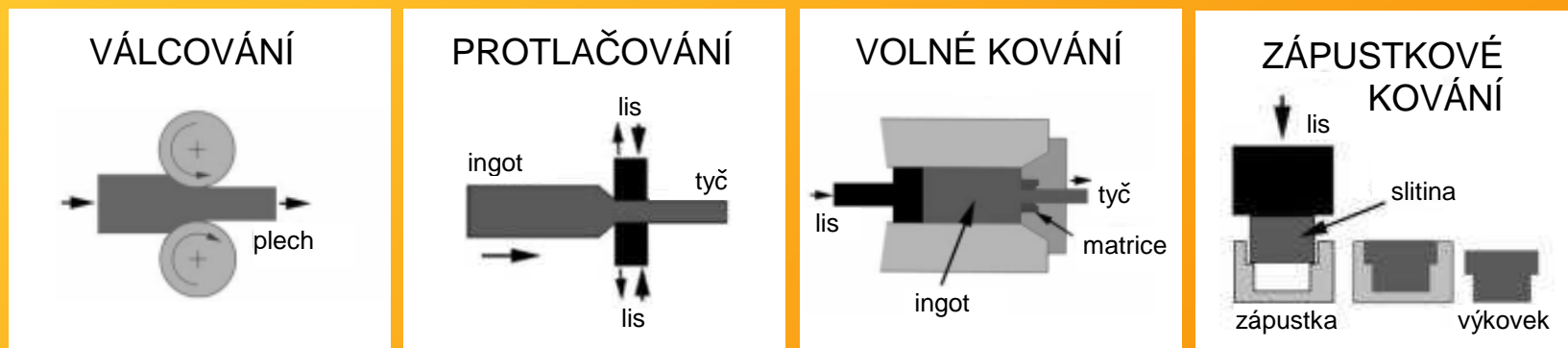
= trvalá deformace slitiny za účelem vytvoření požadovaného tvaru

– obecně se tváření kovových materiálů provádí několika technikami:

válcováním, protlačováním, volným či zápusťkovým kováním

– tváření:

- **za studena** – při teplotách nižších, než je rekrystalizační teplota materiálu
- **za tepla** – při teplotách vyšších, než je rekrystalizační teplota (pro ocel tato rekrystalizační teplota činí 800–1200 °C)

Výroba

Tepelné zpracování a povrchové úpravy

- prováděny pro **zvýšení korozní odolnosti**, pro dosažení požadovaného vzhledu a zlepšení mechanických vlastností
- patří zde **žihání, chemicko-tepelné** či **tepelně-mechanické zpracování**
- povrchové úpravy se podle použitých prostředků obecně rozlišují jako úpravy: **mechanické, chemické, elektrochemické** či **tepelné**
- chemické úpravy:
  - **odmašťování** – odstranění zbytků olejů pomocí NaOH nebo CCl_4
  - **moření** – odstranění povrchových oxidů ponorem do kys. H_2SO_4 či HCl

Výroba

Odlévací zařízení

Výroba

Zápustková kovárna

zápustkové kování

nový kováčský lis
s pecí pro předehřev materiálu

Použité zdroje

- **domovské stránky společnosti UNEX**, dostupné online:
<http://www.unex.cz/>
- <http://www.virklis.eu/cs/press/unex-investuje-do-moravskych-zelezaren.html>
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Tvárná_litina
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Šedá_litina